

Skåneanalysen

Region Skåne, Enheten för samhällsanalys

Coronakrisens effekter på näringslivet i Skåne – utsatta branscher och företag

Sammanfattning

Den globala spridningen av covid-19 har förändrat förutsättningarna för Skånes näringsliv på ett dramatiskt sätt. Än så länge är det framförallt branscher inom hotell- och restaurang, persontransporter och detaljhandel som har hamnat i kris, men i det kommande skedet är det även troligt att industrin och logistik/transporter kommer att drabbas om inte den globala handeln av insatsvaror kan säkras.

Även statligt sanktionerade åtgärder för att stoppa eller fördröja smittspridningen påverkar näringslivet. Än så länge går produktionen att upprätthålla inom de flesta företag, men en total stängning av förskolor och skolor skulle få mycket allvarliga effekter på företagets personalförsörjning, då barnföräldrar skulle stanna hemma för att passa barn. Ca 27 procent av alla sysselsatta i Skåne är föräldrar till barn mellan 0-10 år. Nästan 12 000 personer sysselsatta inom vårdbranschen har barn i detta åldersintervall, varav ca 7 000 är läkare, sjuksköterskor och undersköterskor. Än mer ingripande åtgärder, likt de som vidtagits i länder såsom Frankrike och Italien, som karantän och utgångsförbud skulle i det närmaste leda till ett upphörande av all ekonomisk aktivitet. En grov uppskattning är att endast mellan 15-20 procent av alla jobb till övervägande del kan skötas från hemmet. Många av dessa jobb lämpade för hemarbete finns inom tjänstebranscher som levererar tjänster till verksamheter som kommer att vara stängda, vilket

innebär att efterfrågan kommer att vara låg, även om arbetet går att utföra från hemmet.

Staten har lanserat ett omfattande krispaket som innefattar korttidspermittering, övertagande av sjuklöneansvar från företagen, likviditetsförstärkning via skattekontot, ökad kreditgivning till företag och stöd till flyg- och sjöfart.

Vissa branscher kan förväntas vara särskilt utsatta. Hotell- och restaurang, konferensarrangörer, researrangörer, arrangörer av nöjeställningar och scenartister har på några dagar fått se i stort sett hela marknaden försvinna. Dessa branscher drabbas tidigt i krisförloppet och kan förväntas ha en besvärlig utveckling under en längre tid. Även delar av detaljhandeln kan hamna i långvarig kris. Företagen i dessa branscher var utsatta redan innan krisen genom att de ofta har högre kreditrisk och lägre likviditet än genomsnittet. Delar av industrin har redan fått stänga produktionen då nödvändiga insatsvaror från utlandet inte har kunnat levereras.

Andra företag som kan drabbas är de som är beroende av spetskompetens. Om dessa drabbas av neddragningar kan det vara svårt att återrekrytera personal med rätt kompetens. I denna rapport har vi specifikt tittat på företag med hög andel naturvetare med lång högskoleutbildning, civilingenjörer och läkare. I Skåne fanns det 344 företag med mellan 5-49 anställda där minst en tredjedel av personalen tillhörde de nämnda utbildningsgrupperna. Dessa företag sysselsatte 2 273 personer. En relativt stor del av företagen var relativt nya. 35 procent av företagen var 0-5 år gamla. Ett antal av dessa företag är sannolikt riskkapitaldrivna. Mindre

riskkapitalbolag kan förmodas drabbas av likviditetsbrist om krisen blir långvarig, vilket även kan påverka dessa startups.

Ett syfte med denna rapport har varit att peka ut utsatta branscher och företag i Skåne. Men det är svårt att identifiera målgrupper för Region Skånes stödinsatser med registerstatistik. Anledningen är att företagets utveckling tenderar att variera mycket kraftigt även mellan företag i samma bransch och storleksklass. Det finns branschtrender, men de syns oftast endast på aggregerad nivå och säger oftast lite om det enskilda företagets utveckling. Ett förslag är att Region Skåne istället tar fram en policy för vilka företag som anses vara av strategisk betydelse för Skånes utveckling. Sådana företag kan vara företag som är av strategisk betydelse för utpekade styrkeområden eller företag av stor lokal betydelse såsom serviceföretag på landsbygden.

Statliga krisåtgärder för att skapa lättnader för drabbade företag

För att bemöta coronakrisen har staten lanserat ett omfattande krispaket med lättnader för företagen:

Korttidspermittering. Förslaget innebär att arbetsgivarens lönekostnader kan minska med hälften genom att staten står för upp till halva kostnaden. Konstruktionen liknar korttidsarbete, men subventionsgraden utökas kraftigt. Arbetstagaren får ut över 90 procent av lönen. Syftet är att rädda svenska jobb. Förslaget om korttidspermittering föreslås träda ikraft den 7 april och gälla under 2020 men det tillämpas från och med den 16 mars.

Övertagande av sjuklöneansvar: Staten föreslås tillfälligt ta hela kostnaden för alla sjuklönekostnader under april och maj. Även egenföretagare ersätts genom att de får en schabloniserad sjukpenning för dag 1-14.

Likviditetsförstärkning via skattekontot: Förslaget innebär att företag kan få anstånd med betalning av arbetsgivaravgifter, preliminärskatt på lön och mervärdesskatt som redovisas månadsvis eller kvartalsvis. Företags anstånd omfattar tre månaders skattebetalningar och lämnas under längst 12 månader. Detta ersätter det tidigare presenterade förslaget. De nya reglerna föreslås börja gälla den 7 april 2020, men kan tillämpas retroaktivt från 1 januari 2020. Det innebär att företag som har betalat in skatt på sitt skattekonto för januari till mars kan få skatten återbetald från

Skatteverket. Anstånd kommer endast beviljas företag som inte missköter sin ekonomi eller på annat sätt är oseriösa. Anstånd får inte heller beviljas företag som har större skatteskulder.

Ökad kreditgivning till företag: Riksbanken har meddelat att de lånar ut upp till 500 miljarder kronor till företagen via bankerna för att säkerställa kreditförsörjningen. Finansinspektionen har meddelat att de sänker den kontracykliska kapitalbufferten till noll för att värna en väl fungerande kreditförsörjning.

Riktat stöd till flygbranschen: Regeringen föreslår att flygföretagen under 2020 ges möjlighet att erhålla kreditgarantier till ett värde av sammanlagt högst 5 miljarder kronor varav 1,5 miljarder är riktat till SAS.

Stöd till sjöfartsnäringen: Den pågående krisen påverkar inte bara flyget utan även sjöfartsnäringen. För sjöfartsnäringen kan liknande kreditgarantier hanteras genom Exportkreditnämnden. För att nämnden snabbt ska kunna uppfylla sin uppgift att främja svensk export och genom detta även sjöfarten kommer det också att föreslås att Exportkreditnämndens kreditgarantier utökas med 50 miljarder kronor.

Stöd till små- och medelstora företag: Almi Företagspartner får utökad låneram med 3 miljarder kr.

Stöd till exportföretag: Svensk Exportkredits låneram ökas från 125 till 200 miljarder och Exportkreditnämnden kommer fatta beslut om kreditgarantier som innebär nya och förbättrade möjligheter för företag att låna.

Utökade kreditgarantier till exportföretag: Exportkreditnämndens (EKN) utökade kreditgarantier på totalt 500 miljarder. Minskad självrisk hos bankerna ger nya och förbättrade möjligheter för företag att låna. En ny garanti för snabbare och säkrare betalning till svenska exportföretag införs också. Det gäller små- och medelstora exportföretag, större exportföretag samt deras underleverantörer.

Coronakrisen effekter på Skånes näringsliv – utsatta branscher

Det är ännu allt för tidigt att göra några precisa uppskattningar om krisens effekter. Det finns alltför stora osäkerheter vad beträffar krisens längd, sjuktal, åtgärder som kan leda till stängning av arbetsplatser, nedstängning av förskolor och skolor etc.

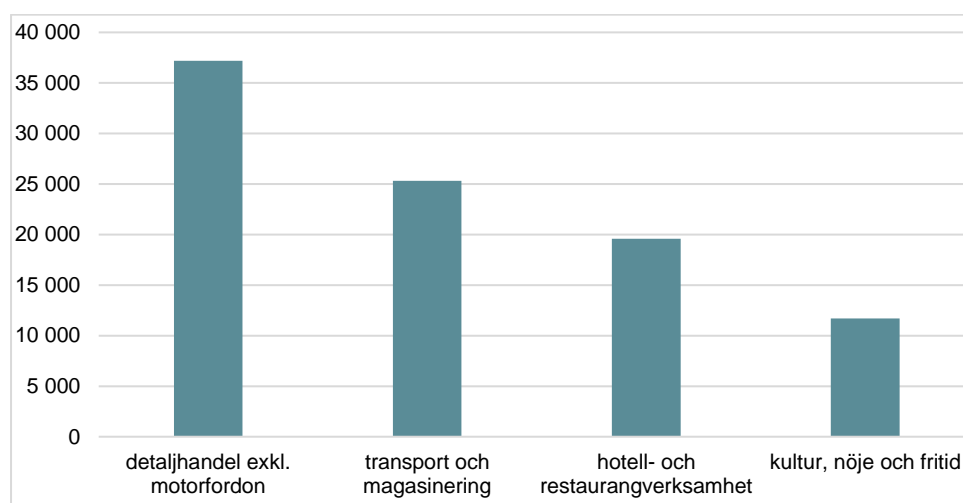
Några typer av företag som kan få det speciellt besvärligt kan dock identifieras. I detta PM tas tre grupper upp:

1. Företag som kan förväntas varsla tidigt i krisen
2. Företag med dåliga förutsättningar att sköta arbetet från hemmet
3. Företag med spetskompetenser som kan vara svåra att återrekrytera om de tvingas till neddragningar. Dessa företag har dessutom troligen ofta IP-tillgångar som kan skingras vid en nedläggning

Företag som ligger tidigt i varselvågen

Företag inom persontransporter, hotell och restaurang-, konferensnäringen, kultur/upplevelsebranscher, delar av detaljhandeln drabbas tidigt i krisförloppet. För dessa företag kan krisen förväntas bli långvarig. Många företag inom dessa branscher har dessutom oftaredan låg likviditet när de går in i krisen. Inte minst stora delar av besöksnäringen har redan en pressad situation innan krisen. I Skåne finns det närmare 26 000 företag inom de branscher som redovisas i diagrammet nedan och de sysselsätter nästan 94 000 personer.

Figur 1. Sysselsatta i branscher som kan förväntas varsla inom kort, 2018

Källa: SCB (RAMS)

Tabellen nedan visar andelen företag fördelade på branscher efter hur stor andel av företagen som redan innan krisen bedömdes ha hög eller mycket hög kreditrisk av Retriver. Som framgår av tabellen

är Hotell- och restaurangnäringen redan innan krisen överrepresenterad bland företagen med hög eller mycket hög kreditrisk. Även detaljhandeln har relativt hög kreditrisk.

Tabell 1. Aktiebolag med 1-49 anställda i Skåne som av företagsinformationsföretaget Retrivers bedömts ha hög eller mycket hög kreditrisk, 2020

Bransch	Antal företag totalt	Andel med hög eller mycket hög kreditrisk
Hotell & restaurang	1 516	9,4%
Offentlig förvaltning & samhälle	22	9,1%
Motorfordonshandel	306	8,8%
Livsmedelsframställning	260	8,1%
Detaljhandel	2 219	7,8%
Uthyrning & leasing	184	7,6%
Bemannings- & arbetsförmedling	252	7,5%
Reparation & installation	765	6,1%
Transport & magasinering	1 362	6,1%
Bygg-, design- & inredningsverksamhet	4 546	5,7%
Kultur, nöje & fritid	522	5,4%
Hår & skönhetsvård	287	5,2%
Reklam, pr & marknadsundersökning	508	4,7%
Resebyrå & turism	111	4,5%
Partihandel	2 555	4,5%
Övriga konsumenttjänster	210	4,3%
Avlopp, avfall, el & vatten	119	4,2%
Data, it & telekommunikation	1 491	3,9%
Tillverkning & industri	1 622	3,9%
Företagstjänster	402	3,7%
Media	275	3,3%
Fastighetsverksamhet	1 851	3,2%
Jordbruk, skogsbruk, jakt & fiske	949	2,7%
Okönd bransch	428	2,6%
Utbildning, forskning & utveckling	714	2,5%
Bank, finans & försäkring	398	2,0%
Teknisk konsultverksamhet	1 515	2,0%
Juridik, ekonomi & konsulttjänster	2 825	1,8%
Hälsa & sjukvård	1 549	1,7%
Bransch-, arbetsgivar- & yrkesorg.	5	0,0%
Totalsumma	29 768	4,6%

Källa: Retrivers

En grupp företag som har nämnts i debatten är företag inom kultursektorn. Flertalet av dessa är dock inte huvudsaklig inkomstkälla för företagaren, vilket innebär att dessa företagare oftast har en anställning som bidrar till huvuddelen av inkomsterna. De kulturarbetare som till övervägande del försörjer sig på publika framträdanden är dock redan svårt drabbade av krisen.

Företag med svaga förutsättningar för att ställa om till hemarbete

Sannolikt kommer många arbetsplatser få stänga, antingen som en del i aktiva åtgärder för att minska smitta eller därför att stora delar av personalen av smittskyddsskäl stannar hemma. Förmågan att utföra arbeten hemma beror på vilken yrkessammansättning personalen har. Vissa branscher kan inte alls utföra något arbete från hemmet, exempelvis verkstadsindustrier. Andra branscher kan troligen utföra stora delar av arbetet från hemmet – till exempel förlag och reklambyråer.

Tabellen nedan visar en grov skattning av förutsättningar för företag att kunna bedriva arbetet från hemmet. Skattningen bygger på att varje yrke på SSYK4-nivå, totalt 430 yrken, har klassats efter om merparten av arbetet går att bedriva på distans eller inte. Denna skattning är självklart grov, men ger sannolikt ändå en någorlunda rättvisande bild av vilka branscher som har förutsättningar att bedriva verksamheten vidare även vid en omfattande stängning av arbetsplatser. Som synes är det ett fåtal branscher där majoriteten av de sysselsatta kan arbeta vidare från hemmet. Branscherna med goda förutsättningar för hemarbete är dessvärre oftast leverantörer av tjänster till företag med mindre goda förutsättningar att bedriva verksamheten från hemmet, vilket innebär att efterfrågan på deras tjänster sannolikt blir mycket svag. Totalt uppskattas ca 15 procent av alla sysselsatta kunna bedriva merparten av sitt arbete från hemmet. Möjligen är klassningen av förutsättningar för hemarbete något konservativ, så en rimlig andel är snarare 15-20 procent. Sammantaget är bilden att hemarbete endast kan erbjuda en lösning för en mindre del av företagen.

Tabell 2. Antalet sysselsatta per bransch med fördelade på yrken med goda respektive dåliga förutsättningar att arbeta från hemmet, 2017

Bransch	Yrken med goda förutsättningar för hemarbete	Yrken med dåliga förutsättningar för hemarbete	Andel sysselsatt inom yrken med goda förutsättningar för hemarbete
Informations- och kommunikationsverksamhet	12 827	9 056	58,6%
Offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring	12 727	19 485	39,5%
Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik	11 022	20 591	34,9%
Finans- och försäkringsverksamhet	2 158	6 275	25,6%
Försörjning av el, gas, värme och kyla	758	2 257	25,1%
Fastighetsverksamhet	1 978	9 106	17,8%
Uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster	7 160	34 850	17,0%
Kultur, nöje, fritid	1 831	10 166	15,3%
Utbildning	10 630	61 953	14,6%
Annan serviceverksamhet	1 923	13 105	12,8%
Handel; reparation av motorfordon och motorcyklar	9 010	73 716	10,9%
Vattenförsörjning, avloppsrening, avfallshantering och sanering	241	2 578	8,5%
Tillverkning	4 850	53 511	8,3%
Okänd bransch	568	6 628	7,9%
Vård och omsorg; sociala tjänster	7 104	96 089	6,9%
Transport och magasinering	2 001	28 207	6,6%
Byggverksamhet	2 231	41 901	5,1%
Utvinning av mineral	15	297	4,7%
Jordbruk, skogsbruk, fiske	267	11 847	2,2%
Hotell och restaurang	371	19 640	1,9%
Totalt	89 669	521 261	14,7%

Källa: SCB (STATIV), skattningar av Region Skåne

Företag med kritiska nyckelkompetenser (högkvalificerade tekniker, naturvetare och läkare)

Företag som är beroende av personer med nyckelkompetenser kan förväntas ha svårt att återstarta eller skala upp verksamheten igen efter en kraftig neddragning eller temporär stängning. I denna rapport studeras en liten, men viktig grupp av nyckelkompetenser: Personer med en lång *eftergymnasial naturvetenskaplig utbildning, civilingenjörer och läkare*. Många av dessa utbildningsgrupper återfinns inom företag inom FoU, vilka även ofta har stora IP-tillgångar (patent

m.m.) vilka kan skingras vid en nedläggning eller konkurs. I tabellen nedan redovisas antalet företagsförekomster och sysselsatta fördelade på branscher år 2017. (En *företagsförekomst* är summan av alla arbetsställen inom ett företag som finns i regionen).

Företagsförekomsterna i tabellen uppfyller alla tre kriterier:

1. De ska ha mellan 5-49 sysselsatta
2. Minst 1/3 av de sysselsatta ska vara naturvetare med minst 3 års eftergymnasial utbildning, civilingenjörer eller läkare.
3. De ska arbeta i privat sektor, vilket även exkluderar offentligt ägda bolag.

Tabell 3. Antal företagsförekomster och antal sysselsatta i Skåne inom företag med mellan 5-49 anställda i Skåne, där minst en tredjedel av personalen utgörs av naturvetare med lång eftergymnasial utbildning, civilingenjörer eller läkare, 2007.

Bransch	Antal företagsförekomster	Antal sysselsatta
Annan naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling	40	308
Dataprogrammering	37	240
Konsultverksamhet avseende företags organisation	31	188
Teknisk konsultverksamhet inom bygg- och anläggningsteknik	29	224
Datakonsultverksamhet	27	159
Teknisk konsultverksamhet inom industrideknisk	20	146
Utgivning av annan programvara	11	72
Teknisk konsultverksamhet inom energi-, miljö- och VVS-teknik	10	53
Personalluthyrning	7	61
Övrig teknisk konsultverksamhet	7	65
Partihandel med diverse övriga maskiner och utrustning	6	24
Byggande av bostadshus och andra byggnader	5	28
Generering av elektricitet	5	48
Partihandel med medicinsk utrustning och apoteksvaror	5	12
Teknisk konsultverksamhet inom elteknik	5	36
Bioteknisk forskning och utveckling	4	25
Tillverkning av strålningsutrustning samt elektromedicinsk och elektroterapeutisk utrustning	4	20
Övriga branscher	91	514
Totalt	344	2 223

Källa: SCB (STATIV)

Av tabellen framgår att det år 2007 fanns 344 företag som uppfyllde de uppställda kriterierna. Dessa företag hade 2 223 sysselsatta.

Inom den utvalda gruppen företag finns stort antal relativt nystartade företag. 35 procent av företagen var högst fem år gamla. 17 % av företagen var högst två år gamla. Sannolikt är en del av dessa relativt nystartade kunskapsföretag startade med

hjälp av riskkapital. I Sydsvenskan (19/3) lyfts problemet att många mindre aktörer på riskkapitalmarknaden sannolikt inte har finansiella muskler att finansiera företagen genom krisen. (Samtidigt kan det konstateras att de ekonomiska åtagandena för att få dessa företag att klara sig genom krisen ligger högt över de medel Region Skåne förfogar över.)

Tabell 4. Antal företagsförekomster och antal sysselsatta i Skåne inom företag med mellan 5-49 anställda i Skåne, där minst en tredjedel av personalen utgörs av naturvetare med lång eftergymnasial utbildning, civilingenjörer eller läkare efter företagets startår

Startår	Antal företagsförekomster	Antal sysselsatta	Andel företagsförekomster	Andel sysselsatta
-1989	26	383	7,6%	8,7%
1990-1994	10	198	2,9%	4,5%
1995-1999	21	325	6,1%	7,3%
2000-2004	39	677	11,3%	15,3%
2005	9	117	2,6%	2,6%
2006	11	121	3,2%	2,7%
2007	11	194	3,2%	4,4%
2008	14	239	4,1%	5,4%
2009	11	109	3,2%	2,5%
2010	13	132	3,8%	3,0%
2011	22	252	6,4%	5,7%
2012	12	117	3,5%	2,6%
2013	21	226	6,1%	5,1%
2014	23	329	6,7%	7,4%
2015	27	253	7,8%	5,7%
2016	26	272	7,6%	6,1%
2017	48	483	14,0%	10,9%
Totalt	344	4 427	100,0%	100,0%

Källa: SCB (STATIV, FAD)